

DESPRÉS DEL MERCAT

FESTE 'l cárrech, amich lector, qu' es dissapte y per conseqüent dia de mercat á Gerona; que son las dues de la tarde, hora en que 'ls pagesos comensan á agafar lo tra pàu pera tornar à casa seva, y que fa un dia que sembla d' estiu.

Y ara que tens entés tot aixó, y ja què 'l sol, ab sa bona cara, sembla que hi convida, prepárat á donar una volta ab mí.

Sortím de Gerona pel portal Nou y japa! carretera de Barcelona amunt. Mentre aném caminant, comensa á mirar fins ahont ta vista alcansi, y digas què 't sembla de l'animació que 's nota... ¿Trobás que hi ha moviment, eh?... Ara que ja has donat una ullada general, fíxat particularment en algún personatje... Reparas darrera nostre aquell pagés que va ab lo cap baix, que sembla que camina per forsa y que mena un bou? Donchs si te 'l mires bé, ja li coneixerás ab la cara que no ha pogut fer negoci. Poisser està debent al seu amo la mitja anyada de Nadal y havia anat á veure si feya algún diners pera pagarla... ¿Veus aquella colla de personas, ja entradas totes en anys, menos dues d' elles que no 's mouhen mai

l' una del costat de l' altra y que caminan un xich més endavant que las demés? Alló, donchs, es un *casament*; las dues personas que duhen la ventatja son los nuvis; y si no vols creure lo que dich, escolta 'ls enrahonaments que tenen y 't convencerás al sentir que 's reduheixen tots á confits, anells y centas lliuras... ¿Sents ara 'l trot d' un animal, que va acostantse? Es l' euga del hereu més fatxendós de tots aqueixos vols: l' hereu Martí, que la munta. ¡Quina patxoca fan tots dos! Sembla que l' euga vulga dir:—¡Mireu qui porto al cim! —y que 'l jove li pagui la bona intenció, mirant ab rialleta de satisfet á tothom, com si digués:—¡Mireu quin animal munto?—

Mes deixém al hereu que segueixi son camí, malmenant cors de donzellars; deixém á las personas del casament parlant de las sevas cosas; trayemnos del cap al pobre pagés que no ha pogut vendre, y aturemnos al hostal de la *Vellaneda vella*.

¡Quánt de bestiar tot devant del hostal! Aquí un matxo fermat á una anella de la paret, acabant d' esmicolar lo pinso, donant caparradas enlayre, á fí de que no quedí un grá de civada en lo morralet; allá un parell dc bous, fermats pel mateix estil que 'l matxo, remugant y mirant de reull á tothom; més ensá una vaca, remugant també, indiferent á tot lo que la volta, llevat del badellet que te aferrat á la mamella; al costat de la vaca, una euga que renilla, plorant la ausència del poltro que 'l seu amo ha venut per un grapat de pessetas; ensá y enllá, brams de ruchs, bels de xays y lladruchs de gossos...

Si es que no hi tens inconvenient, lector, entrém á dintre l' hostal y temnos preparar quelcom per la dent. A mí 'm sembla que es lo melleror que podém fer, puig al mateix temps que descansarém del camí que hem fet, tindrém ocasió pera poguer presenciar la gresca que arman los pagesos instalats en lo menjador y de la qual son fruyt los crits, riallas y esclamacions que desde aquí se senten.

Ja som á dins... En tant que 'ns preparam lo brenar, sentemnos y passém revista del lloch abont estém. Es aqueix una estancia llarga y estreta; més aviat baixa que alta; emblanquinada de parets y volta, ab dues clapas negras en la última, produhidias sens dubte per lo quinquer que penja sota cada una d' elles. Cinch ó sis pams ensota de la volta, hi ha una

lleixa d' obra que enronda la estancia, á sobre de la qual es-tán instalats una munió de porrons vuyts y de plats nets; un xich més ensota de la lleixa, sis ó set cromos enquadrats; més avall dels quadros, ja ho veus: taulas, banchs y cadiras, ocu-padas per pagesos de diferentis sexes, edats y condicions.

Pero deixemnos una estona d' escorollar y preparemnos á donar compte de la nostra brena, que 'ns porta ja la minyona del hostal, preguntantnos si pera beure, volém «un porró» ó «mitja.»

No crech per aixó que poguem menjar sense cuidarnos de alguna altra cosa, puig me sembla que trobarém qui 'ns des-torbará.

Més aviat ho hagués dit! En aquell recó del devant nostre hi ha alguns pagesos que 'ns poden donar feyna á observar. Están fent lo *truch* y sembla més aviat que juguin á qui cri-dará més. Es alló... hi ha una miqueta de ví.

—¡Truch! —diu un, donant un fort cop de puny á la taula y bufantse després la má, per esborrarse 'l mal que s' hi ha fet.

—¡Tres, si t' escapa carta!!—brama un altre, picant en-cara alguns graus més fort.

—¡Uy, uy, uy! quin urch gastes... Semblas algú! ..

—Tant com tu, sempre ho soch.

—¡Y qué has de ser, home!: un llengut ets!... Be's va prou veure aquella vegada que t' vares batre ab en Toni del Molí.

—Be, veurás: ab la vida privada no t' hi *afquis*.

—¡Donchs me dona la gana de ficarmhi!.. Y ja ho he dit!

—Ja veuréu—interposa aquí un altre jugador;—si no ca-lleu pas, esqueixo las cartas.

—Y donchs que calli aquest llengua-llarch, no !i he pas fet lo *per qué* jo, per tirarme las *xátigas* que m' ha tirat... Ah, y alló que has dit d' esqueixar las cartas, no ets pas capás de ferho.

—Que no? Donchs te: ja está fet,—diu aquí l' que s' ha-via proposat calmarlos, perdent ell la calma, pujant al cim d' una cadira perque tothom puga veure l' acte que va á fer y esqueixant tot lo joch, després d' haver pres ab una re-bolada las cartas dels companys — y ara si vols res, surt á fora.—

Aquí, s'arma una confusió. Las cadiras van per terra; lo porró que tenían al cim de la taula, va a reunirse ab las cadiras; los bossins de cartas, despresaos de la mà del que las ha esqueixadas, voleyan per la estancia, fent al últim la mateixa fi que cadiras y porró... y gracias á la intervenció d'alguns amichs, se tornan á posar dretas las cadiras, se fa dur un altre porró de vi y unas otras cartas y 'ls contrincants tornan á jugar, més amichs que avans.

Y ja que 'ls jugadors callan, fixemnos en aquell grupo de més ensà; tots son jovenlla y disputan á veure quín d'ells sab més cansons. «Que si tu no sabs cantar», que si jo 'n sé més que tu», «que si aquell no hi entén res», arriban á las probas. S'alsa un d'ells al cim del banch y comensa á cantar, fent uns moviments de brassos que escaubent tan be ab lo ró melancólich de la cansó que canta, com escauriria la sella al gat. De totes maneras, la cansó es popular y bonica, motius per los quals no sé resistir la temptació de copiarla:

Un dia tot passejant—pels carrers de Peralada
sentia una veu que diu—puntejant una guitarra:

Ay adéu,
ay adéu, amor galana,
ay adéu.

—A mi no 'm pesan grillons,—grillons ni cadenas malas.
Lo que 'm pesa es als vint anys—haver de deixá 'ls meus pares —

Pujo dalt d' un cavall blanch;—dret á Barcelona anava.
Quan vaig ser un tres enllá,—sento que vogan campanas.

Ja 'n encontro un amich meu—amich meu de confiansa:
—¿No 'm dirás amich meu—per quí vogan las campanas?

—Amich meu, jo t' ho diré:—per la teva enamorada.
—Amich meu, no pot ésser;—no hi ha un quart que l' he deixada.—

Ja 'n regiro 'l mon cavall.—Dret á casa d' ella anava;
quan á la porta vaig ser,—al pare d' ella encontrava:

—Ara be estaréu content,—que ab mí no s' hi es pas casada,
mes ha trobat á la Mort—y s' hi es enmaridada.—

Ja me 'n pujo escala amunt,—sense dir una paraula;
al ser al primer replá,—trobo á n' ella enmortallada.

Me n'agenollo als seus peus—per dirli l'última Salve,
me n'agenollo als seus peus—y de dolor caych en basca.

Ay adéu,
ay adéu, amor galana,
ay adéu.

Al acabar, lo cantor es saludat ab una gran cridoria, en senyal d'aprobació. Los seus companys, enardits, se posan á cantar sense donarse reva, destorbantse mútuament, resultant d'aixó una aglomeració de notas discordants capassas d'excitar los nirvis del menos nirviós; afegeix á aixó la circunstancia de que tots, salvo raras y honrosas excepcions, cantan cansons castellanas apresas d'algún cego y considera si tenim motius pera sortir del hostal. Per altra part, comensa ja á ésser tardot y 'ls pagesos van sortint del establiment pera anarsen cap á sas casas.

De manera, company lector, que pagaré 'l gasto que hem fet y 'ns ne podrém entornar cap á Gerona...

Qué dius? Que no permets que jo pagui?... Aixó sí que no pot ser... Y la molestia d'haverme accompanyat, que no val res?...

JOSEPH MORATÓ y GRAU

Mars de 1895.

FIRA DE ROSAS

Lo pati de l' Audiencia
está tot rublert d' olors
y arreu escampan sa essència
las més aromosas flors.

Com á gemada garlanda
lo pati van rodejant
las taules á banda y banda
curull de rosas vessant.

Blancas, grogas y vermelles
ne veureu de tots colors;
unus, mitj closas poncellas,
altras, esclatantas fiors.

Avuy, dia de Sant Jordi,
n' es fira d' aytals ramells;
no crech pas que jo recordi
que n' haje vist de més bells.

Cad' any en tan bella diada
plé lo cor de goig hi vaig,
la primavera enjoyada
s'apresta per rebre'l maig.

Entre perfums y entre flayres
pujo 'ls góticxs finestróns
y escolto 'ls gentils cantayres
de clergues y de moixons.

He entrat dintre la capella
del valerós cavaller,
patró de ma pátria bella
y he resat boy sens voler;

per la Pàtria combatuda
li he demanat grans mercés,
per la llengua desvalguda
que á ser potent tornés,

per la fé que ja s' allunya
del pit de molts catalans
perque nostra Catalunya
torne á ser lo qu' era avans!

Acabat lo Sacrifici
del Diví, Sant Redemptor
he resseguit l' edifici
bell joyell de l' antigor.

He tornat á sortí á fora
per l' ample, espayós cancell
y he tingut la temptadora
set de firarme un ramell.

A una taula qu' espargía
perfums de rosa á vessar,
gentil donzella hi havia
un ram venintme á mostrar.

Si las rosas eran hellas
més ho era son rostre bell,
sas galtas eran poncellas,
sos llávis, obert clavell.

Los encís de sa mirada
deixaren mon cor ferit;
l' ànima regositjada
paraulas d' amor li ha dit.

Li he dit tan tendras paraulas
á la que 'l cor m' ha robat
que las de las otras taulas
ab enveja l' han mirat.

Si sa cara n' es hermosa
lo seu nom li escau millor
se diu Rosa y es preciosa
com la més gemada flor.

A la fira de las rosas
m' he firat aquest matí,
d' entre las més olorosas
la més bella ha estat per mí.

D' aytals los vergers no'n crían
del bell sol á l' escalfor,
aquestas flors tant sols nían
en los jardins del amor.

Son perfúm es l' ignocencia,
sublím, ubriacant encís,
delitosa y grata essència
que s' enlayra al paradís.

A la fira de las rosas
volguí firarme eix matí,
de las rosas més hermosas
la mellor ha estat per mí.

LLUÍS TINTORÉ y MERCADER.

... que en la mort d'una
veïna va començar a cantar
el que les vistes, els gaudits;
que en el seu malament sova
el que en la mort de la seua
veïna li fa cantar del seu
malament i el seu dolor.
Que si el dia d'abans el no

LOS DOS AMICHS

Á UN S OBRERS

Prop, molt prop d'un campanari
s'als a dret un funeral,
no vos mireu envejosos
perque sou los dos germans.

Sou los dos amichs del pobre,
del qu' en sa gelada llar
no trova més que desditxes,
no te més que fret y fam.

L' hu nos mostra el cel diguentnos:
«Prega, que Deu está enllá;
»; Ell ha d' aliviar tes penes
» y tos plors ha d' aixugar!»

Ab la veu de la campana
nos repeteix voltejant
tres paraules benehides:
Fé, Esperansa y Caritat!

Llaso d' amor qu' agermana
pobres, richs, xiquets y grans:
jeixos son los drets del poble
y los furs d' un home honrat!

L' altre, el fumeral, nos parla
de les glories del trevall;
son les torres qu' alsém ara
en les lluytes de la pau.

LOS DOS ALICHS
Al peu tením nostres armes
y nostres blasons penjats,
la lligona y el palustre,
fruyls de l' industria y del camp.

Foch, més foch en la foguera,
joh nobles fills del trevall!
qu' el fum que del foguer s' alsa
lo cel no ennuvolará.

Foch, companyers, sense treva,
que sempre un tros de cel blau
d' esperansa y d' un pervindre
més ditzós nos parlará.

—Fumeral ó campanari,
¿quí dels dos deu ser més alt?
Lo campanari sens dupte,
perque es símbol del pregat.

¡Ay d' aquell que á Deu oblidá
quan trevallant y suant
al sí de l' ingrata terra
son sustent te qu' arrancar!..

Sense la fé y l' esperansa,
que nos van aconhortant,
¡qué trista troba la vida
y qué dur son tros de pa!

¡Germans! Sense por cridéuli
al que vos vullga enganyar
del camí recte apartantvos:
«¡Som pobres, més som honrats!

»Aném calsats d' espardenyes,
»lo mocador en lo cap,
»lo prech en lo cor y el llavi,
»la ferramenta en la má.

»Aném en goig y esperansa
»encara qu' estém cansats;
»aném camí de la patria,
»qu' es lo cel. ¡Germans, avant!

LEOPOLDO TRENOR.

¡CENT POBLES!

CONMEMORANT LO XXI ANIVERSARI DE LA MORT DEL FUNDADOR
DE LAS SOCIETATS CORALS Y PRIMER DÉ LA FUNDACIÓ DEL CEN-
TRE DE LA ASSOCIACIÓ DE COROS DE CLAVÉ.

¡Som cent pobles! la enfilada,
á la llista ja tenim;
nota bella y anhelada,
que avuy ab pler assolím.
Nostra *Associació* potenta,
als cent pobles representa,
fruyt xamós de grats afanys.
Es la oviradora fita,
en *La Gratitud* escrita,
fa bon xich més de trenta anys.

Hem de cloure la llista ara?
Seria 'l ferho prudent?
No: escampadas hi han encara,
qui sap, tal volta altre cent,
que allá en llunys poblets segueixen,
y per sobre sols coneixen

los dons de la Institució.
Si l' viure aixís los apena,
podém férloshi la ofrena
d' esta gran Associació.

Ben obertas son las portas
pels que alenin ab bons fins;
com barradas y ben fortas
pels que van per mals camins.
Lluny de tota mira impura;
la fraternitat sols sura
quan se te entre gent com cal.
Benbaurada companyía,
si sols te per nort y guía
lo seguir l' obra inmortal.

¡Desperta oh Lleyda germana!
Som cent pobles enllassats;
esta nota catalana
fes que vibri en los poblat.
De comarca apropi y llunya,
del demés de Catalunya,
desde l' un á l' altre extrém,
cadascú travalla y canta;
mes quan la festa 'ns imanta,
tots ab goig nos concentrém.

Mallorca, Aragó y Valencia,
ab sos fills, fem coral nau,
demostrant ab evidencia
los acorts dels cants de pau,
que per tot arreu s' entonan
y per l' ample espay ressonan
com un himne al fundador.
Són los cants de gent feynera,
que al vent dona la senyera
de *Progrés, Virtut y Amor*.

La grandor d' aquesta empresa
 es estel clar, lluminós;
 á tots los que l' han compresa,
 los uneix llas carinyós.
 Las fronteras no 'ls enredan;
 los obstacles vensuts quedan;
 no es destorb ni un bras de mar.
 Son de l' obra 'ls esclats nobles,
 logrant veure aquets cent pobles
 com germans fraternisar.

Sortint de festa, á la feyna
 témsi com sempre ab delit;
 y al compás rítmich de l' eyna
 cultivém l' arbre florit.
 Arbre de santa bonansa;
 de falaguera esperansa,
 tanys d' antich y novell nom.
 Visqui ufá com lo rebérem:
 janys fa 'l plantador perdérem!
 ¡ja á las tres desenas som!

Som cent pobles y fem festa
 rendintli un petit tribut;
 si be en forma molt modesta,
 l' engrandeix la gratitud.
 Es la gratitud joliua
 que en los cors y llars aniuia,
 y arreu sava sempre te.

Se 'ns ve á sobre altra victoria;
 que tot sia en honra y gloria
 de la Patria y d' en Clavé.

JAUME CASAS Y PALLEROL

BISBAL D'EMPORDÀ. A L'ABERDEEN. 1890.

TERRA DE CATALUNYA. 1890.

EDICCIÓ DE LA RIBERA. 1890.

EDICIÓ DE GIRONA. 1890.

EDICIÓ DE BARCELONA. 1890.

EDICIÓ DE MALLORCA. 1890.

EDICIÓ DE VALENCIA. 1890.

LA HERMITA DEL REMEY

ESTA MISMA EL DÍA SÍ SE VENIA
que no se vio ni se oyó.
que se oyó el son de la campana
que se oyó el son de la campana.

Com blanch colom que fadigat reposa
al cim d' un puig cobert d' arbres y hervey,
aprop de La Bisbal s' hi ovira hermosa
la hermita del Remey.

Apart una atalaya allí posada
per vetllar al brau poble catalá,
mantenint en tot temps la fe sagrada
d' eix tros del Empordá.

La viola, sempre humil, sos murs incensa;
los aucellets li adressan llurs cansóns;
li fá de cobricel la volta inmensa
hont s' hi perden los mons.

Y tot es bell y gran á l' ombrá seva:
los pobles y masías del entorn;
l' ayre que brunz per la vuydor sens treva;
l' auba, la nit y 'l jorn.

Desd' aquell lloch s' ovira una cadena
de monts que á la planúria van cenyint
y se veu del Risséch la humida arena
als raigs del sol lluhint.

Com cinta ampla d' argent, la carretera
 se destaca entre franjas de verdor
 y se sent un perfum de primavera
 que atrau y encisa al cor.

D' allá 's veu al pagés ab barretina
 enllestit de la terra lo conreu
 y convida á resar l' ombra divina
 d' una senzilla creu.

¡Oh, Verge del Remey! de nostra terra
 us venera de cor la bona gent;
 que aquí, desde lo plá fins á la serra,
 tothom vostre amor sent.

Miráu, sinó, 'ls presents que vé á oferirvos
 qui s' hage vist á vora d' un perill
 y la mare que acut á benehirvos
 porque heu curat son fill.

Sou la estela d' amor y d' esperansa;
 lo alé que purifica ab son dols bés;
 per xó us aixeca un himne d' alabansa
 lo poble ampurdanés.

Per xó gosa 'l jovent, nostra sardana
 á l' ombra de la hermita fent rodar
 y fins ab sos bramuls la tramontana
 per Vos sembla resar!

FRANCESCH MARULL.

UN CAPRITXO

ACABAT lo vals, la Pilar Raguer, al bras de son ballador, torná á son puesto, y, ants d'assentarse, prengué la hermosa toya de camelias, heliotropo y azaléas, rodejada de verda molsa, que havia deixat sobre sa cadira, s'assentá, la posá á sa falda, y, com era a calorada pel vals, se ventá ab son vano mentres que ab son mocador de fina batista, perfumat de suau olor, s'aixugava las perlas que humitejavan de son front.

La hermosa y seductora senyora que portava eix nom, tenia y fora uns 22 anys. Tot en ella semblava volquer envol-larse: los llassos de sas sabatetas Lluís XV, las cintas moirés de son vestit de tul blau clar, son cos de vespa, sa fina barbeta, sa boqueta bufona, sos ulls d'un blau fosch, rasgats, un xich bridats á la japonesa, lo pom de campanulas que adorava sos rosos cabells artísticament embullats, quals risso, quan valsava, voleyan com acariciats pel tebi ventíjol. Eixa diafanitat de sílfida, de libellula s'assimilava á son moral de imaginació de papallona, avivat per son temperament nerviós, lo que la mantenía en continua vibració á tots los vents de la fantasia, de lo imprevist y del capritxo, com una arpa eólica.

Son adorable rostre agradava á tothom. La hermosura del diable, deyan las senyoras que visitava, envejosas com elles solas; ja li passará si te familia. Als homes 'ls inspirava á la vegada respecte y foll desitj de faltarli'n. Tant era aixís, que, al mirarla per primera vegada, 'ls naixía la idea que sa virtut, per pura que fos, era sols una copa de cristall fràgil que al més petit xoch s' havia de trencar. Sols al mirarla, un cercava involuntariament lo lloch de aplicar un bes sobre lo cútis lle-tós y nacrat de sa cara; la elecció era dificultosa per no saber quin punt triar; ja que com se sabía que la Pilar estimava molt á son marit, la temptació 's desvaneixía en un sospir de recansa, de greu, més felisment fugás, que la realitat desperta en nosaltres á cada decepció, es á dir, á cada instant.

En Dionís, son felís mortal d' espós, era un colós de uns 35 anys. Pertanyia á la varietat de centaures fanàtichs de las bonas castas cavallars. Son cavall Fox era de pura casta ingle-sa, atravessada de andalussa, de lo mellor que 's presentava al Park y passeig de Gracia; no deixava cap funció del Circo de Alegria, amich de tots los escuders. Per' ell cap altre cavall valía son Fox; ben cert que li portava més interès que á sa guapa muller. Ell se sabía estimat d' ella y gosava de sa ditxa ab la mateixa confiansa y seguretat que li inspiravan sa forta musculatura y son vigor d' atleta.

Hem de convenir que sa muller l' estimava de ver amor, del amor plé d' admiració que la dona sempre débil, feble, ressent per l' home fort, que l' arbrissol ressent pel roure altívol.

Lo génessis del amor de la Pilar per' son marit venia de lluny. En Dionís era fill de Masnou. En sa tendra jovenesa havia anat á Buenos Ayres hont sos pares tenían un establi-ment de pells. Havia recorregut tota la Amèrica del Sud, comprant bestiar boví, portant la vida de bushman, guerre-jant ab los indios, fet á las intempéries, colrat pel sol, robust, fort com un toro. Després de molts anys de fer aquell comers, morts sos pares, traspassá la casa á uns parents de Pineda, li-quidá tot son haber y se'n torná á Barcelona ab un capital de quatre centis mil pessos. Comprá una casa al passeig de Gracia, y una hermosa casa-torra entre Sant Gervasi y Sarriá, ab park, horta y agua abundant; la feu moblar ab luxo, comprá *charrette* y *landau*, fent construir en los baixos una espayosa es-

table pera sos cavalls; ne tenia quatre de gran preu, sens comptar el Fox qu' era son preferit; cotxer, groom y demés servey de la casa. En las corridas anyals de cavalls, al retorn del Hipòdrom, la Pilar, ab son oncle tutor, anavan á la Granvia, sentats en cadiras per presenciar el desfilé de retorn de las corridas. En Dionís, al passar á cavall de son hermós Fox, remarcá la bella Pilar, y se tragué'l barret, saludantla com si sempre l' hagués coneguda; lo que no deixá de cridar l' atenció de son oncle.

—A n' aquí saluda aquest senyor? Que'l coneixes, Pilar?

—No, oncle; saludará probablement coneguts seus de darrera nostra fila.—

Pero esdevingué que, sia al passeig de Gracia, ó be al Park, en Dionís al passar devant d' ells los hi allargava profonda barretada.

Aixó intrigá molt la Pilar, quina, ab la perspicacia natural de la dona, veya be que aquells fins saludos no anavan pas pera son oncle, mes sí per ella.

A la Pilar, aquell jove de faccions ben masculinas, moreno, cremat del sol, ben plantat, de forta musculatura, no li desagradava gens, al contrari. No sé com en Dionís se va saber enginyar, lo cas es que's feu presentar per un amich de son oncle tutor, qui li oferí la casa. La cosa aná depressa; prompte demaná la má de la senyoreta Pilar, quina, després d' informes favorables, li fou concedida.

Ara fem un xich coneixer á nostres lectors, la orfa Pilar. Encare que barcelonina, era més americana que catalana, ja que ab sos pares passá casi tota sa tendra infancia á New York, rebent en aquell país una educació esmerada en lo mejor col·legi d' aquella gran ciutat. Sos pares dirigían un establimet de mobles de luxo, y morts ells, se'n torná á Barcelona ab son vell oncle tutor després de realisar en paper sa fortuna prou important.

A n' ella li semblava haverlo ja vist á New York, montat en briós cavall; un jove alt, moreno, tallat en hércoles, botas flonjas, levita ab valona, curta, ajustada... un ver gentleman; y de petitona li havía fet forsa impressió.

Lo va reveurer de sopte á Barcelona després de deu anys y més, baix la cara de n' Dionís, y totseguit son cor bategá. Cosa singular, potser per mer capritxo ó per no volquer fer

com los demés, en Dionís, en sa prestancia superba de home elegant, portava sos cabells un xich llarchs y rissats, lo que donava á sa fesomía certa semblansa ab la crinera del lleó. Totseguit s'apoderá d'ella lo desitj de cabussar sa fina maneta dins la crinera de la fera; n' estava enamoradíssima; va despreciar tots los partits que's presentavan, y, malgrat las reflexions de son tutor, se casá ab ell.

Feya un any y mij qu' eran casats, y ella no havia encara prou apurat son plaher predilecte d'embullar los bucles rissats dels cabells de son marit. No obstant, lo carácter de son lleó, qu' ella li deya, apesar de sas faccions enérgicas de mas-clle potent contretas en sa vida atzarosa, en las lluytas contra los indios selvatges dels Pampas de la Amèrica del Sud; malgrat sa forsa atlética, era bonatxás, dócil com un xay, lo que á la Pilar li treya á voltas la ilusió. Se figurava que lo tenia domat; mes no n' estava pas ben segura. Aixó la feya entrar en sospita, pensant que si un dia son lleó arribava á enfurismarse, seria terrible; y, naturalment, fou incitada á demanarse qu' es lo que'l podría fer rabiar, quina causa eventual podia lograrho. Ja 'n tenia pensadas algunas. Una d'ellas nasqué de sopte en son magí. Fou cert dia que sorprengué á son marit, cumplint ab gravetat un dels actes rutinaris, vulgars, có-michs á forsa d' inconciencia, de la vida cotidiana. Dret devant son mirallet penjat d'una punteta á la balconera de sa cambra, la barba empastissada de brumera de sabó, de la mà esquerra s'estirava la pell de la galta y de la dreta s'afeytava ab cuydado. Tot mirantlo, fou obsedida d'un pensament diabolich, diguenise en sí:—que faria si... jo faltés á mos debers d' esposa?

Eixa qüestió qu' es posá la Pilar, ressona, brunzeix al entorn de moltes donas casadas, y sugestioná á las més virtuosas. A voltas es y fora una idea estranya que's desvaneix en una riallada; mes com en la Pilar hi tenia arrels amagadas,

rebrotava prou sovint. Veusaquí com las circumstancies la feien náixer.

La Pilar ab son espós passavan l' hivern á Barcelona, en llur morada del passeig de Gracia. Quan venia la primavera se'n anavan á llur casa-torra de Sant Gervasi, puig que la Pilar era molt amiga de las flors, y en llur vil·la n' hi tenia d' hermosíssimas. En altra vil·la, no lluny de la llura, una familia barcelonina venia també á passarhi l' istiu. Com á bons vehins, nasqueren entr' abduas familias relacions de franca amistat. En eixa familia vehina hi havia un jove d' uns 26 anys, baixet, prim, ros, un ver tipo del gomós barceloní de la cantonada de ca'n Llibre del carrer de Fernando, sempre vestit á la *dernière*, un xich poeta, emprendat admirador, entusiasta de las donas guapas á quinas dirigía sonets. No li passá pel cap de volquer enamorarse de la Pilar!... Un dia que's passejava ab ella dins las *aleas* de son park, li etjegá una declaració á boca de canó, declaració ardentà com la sab fer un poeta. La Pilar molt sorpresa va rebre sa declaració com l' ha de rebre una dona honesta qu' estima á son marit. També devia creurer que'n Daniel (era son prenom) després de la carbassa rebuda, se tindrà per despedit sens esperansar res més. Com d' efecte, lo culpable havia demanat y obtingut lo perdó, tent veurer un arrepentiment que semblava verdader. Mes com á compensació, va solicitar solsament sa amistat, lo que la dona sempre concedeix, molt satisfeta de sortirne tan barato. La Pilar li concedí. Donchs, prevalguentse d' eixa bona amistat, en Daniel havia revindicat el consol d' escriurerli.—Escríurerli!... Per qué?—A propòsit de tot y de res; pera emetre sos pensaments, sas ideas, sas inspiracions poèticas... Los més grans génis han sigut sempre possehits del desitj de desfogar llur cor y esperit, en correspondencia epistolar, ab una dona de talent. Sens apartarre de la modernitat més propera, havia citat Castelar, Echegaray, Flaubert, Pere Loti. Lluny d' ell la pretensió de compararse á eixas personalitats de marca; ne parlava sols en los límits de sa modesta esfera.

En Daniel era graciós, espiritual, insinuant. Ab sa dolsa mirada de poeta incomprès que cerca l' ideal en l' espai blau, al sollicitar aquell favor purament d' amistat; al recordarli que donas distingidas havían tingut lo do, lo privilegi d' ins-

pirar á homes célebres correspondencias epistolars que havían realsat llur geni é il-lustració literaria .. rahons totas á quinas ella no donava gayre importància, la feren no obstant caurer en lo desitj de rebrer cartas.

Consentir á rebre'n? Oh! no; de cap manera; no hu permetria may. Quan ell la instava, sols li responía ab un dols é irónich somris. Y desde alashoras, en Daniel escrivía. Li adressava elucubrations várias, xistosas, ideals, sentimentals, cercant en eila lo punt feble, vulnerable. S' enginyava ab trassa per ferli tenir sas cartas. La Pilar se las trobava per tot, en sos cappells de fil, en sas butxacas, en son llibre de missa, en sa desqueta de labor; y ella, somribent de sa trassa sútil y segura, las llegia sense pensar á mal, ja qu' era sol per amistat.

Respòndrerli? jamay! no faltaria més!.. Tot lo més llegiràs... y encara may ella n' hauria convingut si en Daniel no bagués tingut l' asúcia, al conversar ab ella, de ferli la més mínima alusió á las cartas que li escrivía. Existia entr' ells dos un convenit tacít de discreció; cada hú fingía ignorar, ella, qu' ell li escrigués, y ell, qu' ella llegís sas cartas. El secret surava en llurs relacions com sobre l' ayqua lo tap d' una nynya que l' pescayre vigila ab cuidado, que endevina que lo peix caixaleja l' esqué, evitant l' am, fent mourer lleugera-ment lo tap sens enfonsarlo.

La Pilar sens adonarse'n arribá fins á desitjar y esperar ab ànsia la carteta.

Las dues familias de las vil·las de Sant Gervasi havían sigut convidades al gran sarao que un opulent financier de Barcelona donava á la alta societat barcelonina. La Pilar ab son marit se trobavan al ball, y en Daniel també. Al rependre donchs, la Pilar, sa toya que havía deixat sobre sa cadira pel vals, ja estava convensuda que n' Daniel s' hauria aprofitat de tan bona ocasió, puig que mentres valsava l' havia vist de

reull rodejarla, pêndrela en sas mans, fingint de flayrarla y admirarla... Son primer cuidado tou de sondejarla discretament per assegurarse'n... Sí, quelcom hi havia... Un fí somris dirigit á 'n Daniel lo recompensá de sa atrevida ardidesa, de ferli aixís arribar sa carta sota 'ls uils de cent personas, sens que cap d' ellas se 'n adongués. Ella, resolgué totseguit igualarlo en atreviment, obrant al instant per extraurer la carteta que judicava no estar prou segura dins la toya, y ficarla dins lo buzón tradicional de las donas, dins *son pit*. Per poguer obrar ab més llibertat, va comensar per apartar los testimonis enfadosos, tot l' aixam de ballayres.—Estich cansada... no vuy més ballar... Ultima precaució: son marit... hont era?

Apoyat contra una finestra del saló, dret, enfront ella, prou aprop, en Dionís, sério, preocupat, se la mirava fixament. Eixa particularitat li cridá tot seguit l' atenció; un pressentiment irresistible s' apoderá de son esperit:... ell també, malfiantse sens dubte, havia observat á 'n Daniel, endevinat son maneig, y ben cert sabía lo que la toya contenía. No volgumentli pendrer al moment per no mourer escàndol, ho faria á la sortida; pero mentrestant inmobilisaria sa muller ab la vista, com lo perdigué que para é hypnotisa la perdiu.

La Pilar, tota esporuguida, tremolava d' esglay. Deu meu, quina situació més terrible!... Pobra d' ella! Havia tingut la imprudència de despertar son lleó... y ara, ¿quins serán los resultats?... Reflexions totas que la tenían alxafada. Mentrestant lo jovent del sarau havia escampat pel saló la sensible nova que la bella senyora de Raguer, ja no volia més ballar. Vetaquí qu'en Dionís, deixant lo lloch de la finestra en quin estava plantat, inmóvil, s' atansá de prompte, sentantse al costat d' ella, diguentli resoltament:

—Pilar, es tart y hora d' anar á retiro. He fet demanar nostre carruatge.—

Ab quin tó sech y autoritari li digué:

—Enllesteixte, prosseguí; estás cansada y acalorada; la nit es fresca; pósat ton abrich de pells... dónam lo ram.—

Ella fingí no haver ohit sas últimas paraulas; no li entregá.

—Quan vulguis.—

No hi havia res que dir, sinó obehir. Sens cap dubte se havia adonat de tot.

S' alsá, se despediren dels amos de la casa, se tirá depressa sus l' espatlla son abrich de pells.

En Dionís, vegent que no li entregá la toya, feu una mitjariaalla.

Quín somriurer!... A la Pilar li vingueren calsfrets, se torná tota pell de gallina... Sí, era bé lo somrís mefistotélich del home que ja ha lograt son intent, del Otello que ja desenvayna son punyal...—No vols dárme'l de bon grat, tant me fá, guarda'l, ja te'l faré donar per forsa; so jo que 'n traure la carteta, y, ves ab cuidado, ma vista no 't deixará ni un moment; m' agradará de veurer com la podrás escamotejar.—Tot aixó llegía ella en grossas lletras, las lletras del festí de Baltasar gravadas sul front de son marit, que 's mirava de reull. Com d' efecte, era impossible res escamotejar. Y ell, distret, mentres enganxavan los cavalls al carruatge, afectava de ocuparse sols del ram.

—Sabs qu' es hermosíssim y artísticament fet aquest ram! Deixam flayrarlo y admirarlo... No... no vols?... Lo guardarem fa? S' ho mereix.—

Res... la crudel successió de ironías penetrants com sagetas...

La Pilar comptava evitar sa vigilancia quan ell se posaría son pardessús y pujaría al carruatge; poch temps tindrà, mes ella judicava que 'n tindrà prou. No, la carteta era massa fida dins la toya, y al posarse sos guanis, perdria un temps preciós.

Partí lo *landau*... vuyt kilómetres ans d' arribar á llur villa de St. Gervasi; més de una hora de camí. Mal seria per ella si, aprofitant de la obscuritat de la nit, no pogués treure la carteta, aduch en mitj del foch del enemich, es á dir de las miradas escrutadoras de son marit. Renaixé sa confiansa, ja que si ell sospitava, una vegada desaparegut lo cos del delicte, se 'n xautava plá bé. Las sospitas, las donas se 'n burlan y no las temen. La amenassa plana constantment sobre d' ellas, com lo cólera sobre las poblacions de certs països; no tots se moren, y tothom sab qu' es saba sobre 'ls poruchs.

Desgraciadament la nit era serena; y 'ls fanals del ca-

rruatge provehits de perfeccionats reflectors, il·luminavan l'interior del *landau* com en plé dia.

—No importa! Me cal y fora trassa per poca que sia.—

Mes ay! lo lleó, que semblava ensopit en son recó, vigilava.

—Pilar, li digué ab carinyo, ton ram te molesta; dáme 'l; lo posaré al seti del devant; res deus témer; ne tindré tot lo cuydado que's mereix.

—Gracias; tinch un xich de migranya, y al flayrarlo me alivia; ademés no'm molesta gens ni mica.—

Donchs qué fer! Qué será de mí si no hi ha medi de treure la carteta.

—Be, tu mateixa, reprengué son marit.

«Sápigas que li tinch la visita á sobre; á tu y á ell os vigilo,» afegíá, sens dirho, la entonació burlona de sas paraulas.

La situació se agravava; la mirada d'en Dionís no la deixava ni un moment; la seguiría sens cap dubte fins dins sa cambra; alashoras li pendría la toya d'una revolada, desco-briría lo terrible secret y... Ay! pobra de mí!... Perduda!

No obstant, tot ben considerat, qué havia fet? Res, lo que solen fer las tres quartas parts de las donas casadas del gran mon, capritxos singulares, sens consecuencias, porque sí, que la enveja se plau a bescantar sota 'l pés de las més odiosas y culpables sospitas. Ah! entre elles, la guapesa, que pocas simpatías las hi inspira! Eixa inquisició tiránica, aborrible, que taca y mustiga llur reputació, las hi dona també 'l dret de ferne mofa... y un hom s'atreveix á censurar las que sacudeixen eixa subjecció humillant!... No, no hi ha cap ca embossat que no búsquia á desferse de son bos...

—Me moro de son,—murmurá la Pilar, fent un llarch badall.

Encreuhá son abrich, acatá son cap, clucá 'ls ulls y... sa má dreta explorá ab prestesa la toya posada sobre sos genolls,

dissimulant, d' amagatotis, fingint de descansar ostensiblement, dormint de la son d' innocencia. Mes, per lleugers que fossen sos dits, lo fregar el paper satinat que envolta lo ram, feya la fresseta insoportable com de un ratolí que rosega, lo que la obligava á estossegar per no ser descuberta.

De sopte, quelcóm que va oir y qué hauría hagut de animarla, la feu parar de cop. Escoltà bé, semblava lo zum-zum d' un burinot .. Sí, no hi havia dubte, eran ronchs naixents, del primer son; son marit dormia... com ella...—Oydá!... Ell segueix tots mos moviments per intervenir al punt que tindré la carteta á la mà —Felisment que la perfecció y subtilesa de la trampa lo fan descubrir.

Vaja, aixó de posar aytal parany á sa muller no tenia perdó. Aixó sols autorisava totes las represalias, deya ella en sí. Alashoras se decidí á deixar la carteta en son lloch, y se las hagué molt enrabiada contra 'n Daniel. Que imbécul, ab sas cartas tan comprometants! Lo mal rato que 'm fa passar, ah! nó, may li perdonaré! Es clar, tot se pot negar menos las provas escritas; prou ell ho hauría de saber!... Després se recordá que algunas cartas que guardava d' en Daniel li havían agradat molt, y que las tenia recatadas pera rellegirlas.. y si en Dionís se 'n ha malfiat?... Si escudrinya dins mos calaixos y las troba?...

Ba! sia lo que vulgal! Las úniques cartas que comprometen una dona, son y fora las qu' ella escriu, en quant á las demés...

No obstant la Pilar no anava gens confiada. Era tota assustada al pensar á la feta de sa amiga Carolina, també vehina seva, quin marit era molt amich del seu. Corrián historias sobre son compte, ben segur indignas calumnias; mes lo resultat fou qu' ella se 'n havía tornat á casa sa mare, y's parlava de separació, fins de divorci.

Referent en aixó, en Dionís, consultat per son amich, li havia dit:

—Res de medis atenuants; si estás en dubte no fassis res, mes si n' estás segur pega fort y sens pietat y sobretot no t' escoltis may ni excusa ni cap explicació. Totas las què se 'ls permet justificarse, guanyan llur causa y acaban per tornarhi. Ho tens entés? Donchs aquet es mon sistema. Se pretén qu' es cosa impossible á un home lo coneixer las donas;

bé, ho admeto; tampoch sé lo que pensa mon cavall Fox; pero quan lo munto, l' observo, y si vol fer son capritxo y vol anar per las sevas, au, vinga'l ronsal, y prompte lo tinch amansat sense jo cercar á escudrinyar lo que pensa. Lo dia que ho calgui, també posaré lo ronsal á ma muller, y la domaré; y tant me fa de no coneixer lo que pensa; au, ella com á las demés.

La Pilar per casualitat havia ohit eixa conversa sens escoltarla, com molts veuhen sense mirar, y la seva imaginació n'estava preocupada. Lo que pel moment l' astorava era la idea de que també á n' ella li posaría el ronsal.

Qu'era un ronsal? Ho ignorava. D'amagat havia buscatal mot en lo diccionari; mes va trobar que no mencionava la única accepció que l' interessés: un ronsal pera senyora... per tant que sia diccionari de la Academia, será sens dubte equivocat.

Al baixar del carruatge, tot' ella tremolava de fret y d'esglay. Com s'ho presumia, en Dionís, qual vista no la deixava may, puja l' escala tras d'ella. Quin drama més lúgubre se preparava! Sofocada, esbufegant, ans de tréures son abrich apretava instintivament la toya contra son pit, bategant son cor en cops sechs, apressats, tot observant ab anguniós terror los gestos de son marit.

Entraren al saló. Ell comensá per encendrer las *bujias*... Li calia donchs molta lluminaria per alló del ronsal?.. Després va pendrer un hermos gerro del Japó de sobre la ximenea, lo posá sobre la taula rodona del mitj del saló, hi buydá un' ampolla plena d'aygua... Quins preparatius més sinistres! La fressa, lo glu glu d'aquella aygua al caure á glops dins lo gerro, li glassavan la sang, y com boja atontida, se l' estava mirant.

Fet aixó, se girà vers sa muller com Otello devant de Desdémona:

—Ara, dámé 'l, digué ab to imperatiu.—

En aytal angustia ella debategava en son sí si faría ó no tra-
ría mellor de portarse als peus de son marit, exclamat: «Te
juro per Deu que som innocent!» Mes també titubejava pen-
sant qu' era cosa sempre grave de disculparsse anis d' esser
acusada. A més, alló del ronsal l' aterroritzava, pero també
l' atreya; hauria volgut saber...

—Y donchs! qu' esperas? digué 'n Dionís impacient.—

Allavors va pendrer la toya de las mans de sa muller mitj
desmayada, la ficá dins lo gerro, redressá sas flors, y, tot sa-
tisfet de sa obra se posá á distancia per admirarla.

—Molt be; demá al matí renovaré l' aygua y veurás que
frescas se mantindrán eixas bonicas flors. Bona nit, Pilareta;
oh! sí, eras la reyna del ball, la més guapa; si no fos jo ton
marit m' haurías conquistat...—Y apretantla en sos brassos
contra son cor li feu un carinyós petó al front.

Ella's quedá de pedra; no sabia lo que li passava .. si be
ne tingué un xich de greu, de recansa.—«Ah! era y fora
aixó... Volía senzillament posar lo ram dins l' aygua!... No
se havia adonat de res... res havia vist... Donchs, y mon ho-
rrible espant? Y ma terrible angúnia?... Cap fonament te-
nian... Mon marit es un lleó sobre quin se pot sens temor
agafar moscas! Un home que de las donas te tan bona opinió...
veus aquí com sab vigilar la seva!.. A eix jutje desapie-
dat li es indiferent de no coneixerlas y menos d' escoltarlas;
culpables ó nó, las condempna sens ohir llur justificació...
au! vinga 'l ronsal, veritat? .. Ah! ell roncava dins lo carruat-
ge! Son roncar ni sols se podía justificar com astucia de
guerra, era ben natural! Ah...»—

L' endemá en Daniel aná á casa d' en Dionís á informarse
de la Pilar, quina se 'n havia anat del ball un xich indisposa-
da. Trobá los dos esposos sols dins lo saló que llegian llurs
cartas que 'l carter venia de portar. En Dionís empatriarcat

en tova y ampla butaca, la Pilar dreta, agitada, nerviosa, anava aquí y allá no poguent restar en plassa. Reberen á'n Daniel ab la mateixa franquesa de sempre, en sa qualitat de familiar de la casa, sens fer ni més ni menos.

Va trobar la senyora d'en Dionís més guapa y atractiva que may. Ell li allargá la má y tot seguit, sense saber per qué, s' sentí conmogut, encara qu' ella res li hagués dit, com quan s' espera un aconteixement felís.

Que potser li hauría encertat lo punt sensible?.. Respondrà ella per tí á sas cartas?...

En aixó en Dionís que llegia una carta, esclatá en una exclamació seguida de grossa riallada:

—Ah! ah! ah! «questa si qu' es fresca! Ah! ah!...

—Qué hí ha? Qué vols dir? li digué la Pilar sorpresa.

—La Carolina ha fet las paus ab son marit; en Francesch m' escriu qu' ella s' ha ben disculpat y li ha donat totes las explicacions y satisfaccions qu' ha volgut; qu' era y fora un malentés .. Ja n' estava jo segur que aixís se acabaría; m' hi hauría jugat lo coll... Ni nas, ni nervi!... Pobre malaventurat Francesch!... Ah! ah!...—riu que riu...

La Pilar s' estava dreta devant la taula rodona d' en mitj del saló. Lo gerro que contenía la preciosa toya del ball de la nit passada ocupava sempre al mitj de la taula rodejat d' àlbums, la plassa d' honor. Mentre son marit s' esclafia de riurer, ella llensá á'n Daniel un cop d' ull viu, intencionat subratllat de graciosa somrisa:—Es la toya!...—Y mirantse 'n Daniel, molt cofoy, va allargar senzillament sos brassos detrás seu, se decantà endavant per aspirar l' aroma de las flors; de sopte 'n Daniel, sentat darrera d' ella veié sobreixir de sos dits creuhats un paperet plegat.

Una resposta? oh joya!.. Li prengué la carteta ab dissimulo, atansantse també é inclinantse per admirar la hermosura del gerro y de la toya; la flayrá:—Quin ram més bonich; sa fragancia ompla tot lo saló.

—Gracias d' haberlo jo arruixat ahir al vespre y aquest matí, respondué 'n Dionís.—

C. BOSCH DE LA TRINXERÍA

A CATALUNYA

SONET GUANYADOR DEL PRIMER ACCÉSSIT EN LO CERTÁMEN
DEL CENTRO GRACIENSE DE 1894.

¡Mira aquell rohí almogáver de ta historia
com ab lo mall trosseja sas cadenas!...

¡Mira com sab agavellá á mans plenas
ab la suhor del front segles de gloria!...

¡Mira aquells oys; farúm de sanch y escoria;
drinchs de destrals, y 'l llor de tas carenas,
en lo tuf dels fornals de totas menas
y 'l remor dels telés, qu' es ta victoria!...

Per cobricel la Pau, l' Avens per guía;
aixís vol ser la gloria atalagada;
segueix d' aytals virtuts la hermosa via

y demá podrás dir: ¡oh patria aymada!
qu' essent esclava del travall un dia
vas obtenir la llibertat somniada.

ANGEL RIUS Y VIDAL

MA BALDUFA

EMILI PASCUAL

Regirant recorts passats,
dalt la golfa de ma casa,
entre trastos fets-malbé
y pergamins, niu de ratas,
ma baldufa vaig trobar.
dolsa amiga de ma infància,
aquella qu' en lo firal
me va comprar ma bona avia.
¡Quín goig vaig sentir més gran,
mon cor quina sotragada,
quan va palpar del passat
tots los recorts qu' ella guarda!...
Llavors per mon pensament
van surar fetxas passadas,
los companys de petitet
quan feya á estudi campanas;
las partidas de cartrons
las barriscas ab las balas,
las tabanadas dels geps,
sota 'ls porxos de la plassa;
aquellas dolsas costums

propias de nostra nissaga,
aqueells recorts d' escolá,
que se recordan y callan...
Los berenars per las fonts,
d' allí l' bosch las pinyonadas
y sobre tot aquells nius
robats á las pobres mares.

—;No saps lo be que m' ha fet,
joh, baldufa ta trovalla!...
¡Es tant dols sentirse nin
quan ja l' ignorancia manca!...—

EMILI PASCUAL

DEU HO VOL

UN dia lo soberá d' una rica encontrada se trobá al cap d' una llarga estona d' empaytar á un cabirol, lluny, molt lluny de la seva escolta. Al arribar al vespre se veié sol al mitj del bosch y no sabent per quin cantó pendre. Corrent d' assí d' enllá, per últim veié brillejar en las tenebras un llum que li serví de guia pera arribar á una cabana. Picá á la porta y 'l sortí á obrir un home d' aspecte ple de bondat que l' interrogá ab la mirada:

—Soch—digué l' rey—un gentil home de la encontrada que m' he perdut empaytant un cabirol. Si 'm désseu aixo-pluch per aquesta nit vos ho agrahiría de tot cor.

—Ho faré ab molt de gust, pero m' haureu de perdonar si no us tracto tant be com voldría. Ab lo que tinch preparém lo nostre sopar, pero en quant á llit sols ne tinch un y la dona 'm va de part.

—De quí es aquest bosch?

—Del rey, y jo 'n soch lo guarda.—

Pera cumplir ab son deber d' hospitalitat, lo bon home se posá totseguit á la taleya. Portá l' cavall á la estable y li doná un pinso de cibada, que prou necessitat ne tenia. Després obra l' armari, ne treu lo millor que hi te y, demanant

altra volta al seu hoste que 'l dispensi, li arregla en un porxo un jas ab una mica de fe.

Lo rey s'endormisca y sent una veu que li diu: «Lo nen que está á punt de neixer será rey quan tu 't moris.» La veu misteriosa li diu tres cops lo mateix.

—Oh, no, aixó es impossible! Lo fill d'un guarda bosch no pot arribar may á rey. Prou que le 'n privaré jo.—

L'endemá matí, digué al guarda bosch:—Jo soch ton rey.

—Quína pena 'm fa d'haver rebut tant malament á Vostra Majestat!

—Has fet lo que has pogut y te n'estich molt agrabit. Pero ahir me digueres que ta dona anava de part. Ha deslliurat ja?

—Sí, senyor: aquesta nit ha parit un nen.

—Voldría véurel.—

Lo guarda bosch se'n va á buscar lo nen. Lo rey lo mira atentament y s'adona de que te al front una senyal estranya. Llavors diu al pare:—D'aquí á sis setmanas envíamel, que m'encarregaré de tot.

—Ah senyor rey,—fa 'l pobre pare agenollántseli als peus, —no meresch aquesta gracia. Que Deu vos recompensi tanta bondat.—

En aquell moment arribaren los ajudants del rey que l'havían buscado per tots indrets. Lo rey se'n entornà ab ells al palau.

Al cap de sis setmanas cridà á tres dels seus servidors en qui més podia confiar y 'ls hi digué:—Anéusen á la cabana del guardabosch; aquest vos entregará, segons quedarem ab ell, lo nen que nasqué la nit en que vaig quedarmi á dormir. Enduéusen aquell nen y li arrencareu lo cor, que 'l vull. Y que no us ho haja de tornar á dir, porque us pot costar la vida!—

Los tres servidors isqueren del palau resolts á executar las ordres del rey. Demanaren lo nen y se'l emportaren al bosch pera degollarlo. Pero la criatureta 'ls mirava ab uns ullots molt dolsos y 'ls hi allargava las manetas somriguent. Qui te cor pera matar á una criatura com aquella? Aixís es que un d'ells digué:—No, aquest crim jo no 'l faig.

—Jo menos, digué un dels seus companys.

—Ni jo tampoch, feu lo tercer. Tinch una pensada. Dei-

xém lo nen á la branca d' un arbre y un ó altre 'l recullirá. Are matém un singlá garrí y li traurém lo cor. Al rey li fará 'l mateix afecte.—

Tal dit tal fet. Lo mateix dia un dels senyors de aquellas terras, un comte que cassava per aquell bosch s' adoná del infantó. Com no tenia fills, li semblá que la Providència li enviava aquell per aconsolarlo en sas penas. L' agatá y 'l portá á la seva muller que, lo mateix que ell, tingué gran alegria en afillàrsel, duyentlo á las fonts y posantli 'l nom de un dels seus ilustres passats. Lo nen se digué Conrat.

Lo nen s' aná fent gran y sortí un minyó tant bo com valent. Tothom l' estimava y 'l venerava.

Arribá 'l dia en que son pare cregué tenirlo de presentar á la Cort. Lo rey lo rebé ab molt agrado y, examinantlo, cregué véureli sobre 'l front la mateixa senyal que havia vist al front del fill del guardabosch. Cridá á part al comte y li digué:—Quí es aquest jove tant hermós?—Lo meu fill.—Mi-reu be lo que us pregunto. Lo vostre deber de vassall vos obliga á dir la veritat.—Donchs ja us ho diré. No sé de qui es fill; lo vaig trobar en una branca del bosch; me 'l vaig afillar y cada dia estich més content d' haverho fet.—

Lo rey feu venir al tres homes als que havia manat fer l' ofici de butxins, y 'ls preguntá qué n' havian fet del noy del guardabosch, dihentlos que si sas ordres no havian sigut seguidas per aixó també 'ls perdonaría; pero que de totas maneras volia saber la veritat. Llavors aquells homes li confessaren que havian quedat conmoguts per la dolcesa del infantó y que, no havent tingut cor pera matarlo, lo deixaren demunt d' un arbre, anantsen després.

—Massa que veig que es lo mateix nen del guardabosch. Pero no hi pujará al trono. Ja ho vaig dir al despertarme aquell dia.—

Y 's dirigí altre cop al comte.

—M' agrada 'l vostre Conrat. Deixéulo una temporada aquí á la Cort.—

Lo comte sentia molt separarse d' en Conrat, pero, com li volia assegurar lo favor del rey, se resigná á tornarsen sol al seu castell.

L' endemá 'l rey crida á n' en Conrat y li diu:

—La reyna es ab la seva filla en un regne estranger. Li

escrich per un assumpto molt important y vos li portareu la carta. Disposéu vos á marxar totseguit.—

Lo donzell se posá en camí molt content y satisfet del honor que l' rey li feya y molt desitjós de cumplir aviat l'encárech.

Un vespre, després d' haver cavalcat tot lo dia per camins molt aspres, se pará en un castell para ferhi nit. Lo castellá li fa servir tot seguit un galán sopar y l' acompaña després á una cambra hont li ensenya un bon llit. Al cap d' una estona torna á la cambra pera veure si l' seu hoste descansa tranquil y si li manca alguna cosa.

En Conrat dorm com un sant y la cartera que creya haver deixat ben asegurada sota l' seu coixí havia cayut á terra. Lo castellá la recull y mira ab una emoció que no es per dir la carta dirigida á la reyna. Aquesta carta que l' soberá envia, no per un correu ordinari, sino per un gentil home, deu ser de gran importància. Deu contenir una gran noticia, tal volta la revelació d' un projecte grave, qui sab si un secret que interessa á tota la noblesa del regne. Mira y remira l' sobre que l' encisa y per últim proba d' obrirlo. No podent dominar sa curiositat, l' obra sense rompre l' sagell y llegeix:—Reyna estimada, feu degollar sense remissió al portador d' aquesta carta. Es ma voluntat soberana.

—Quín horror!—se diu l' honrat castellá.—Cóm potser que aquest galán minyó estiga condemnat á mort y que ell mateix se duga la sentencia? Es impossible; aquí hi te d' haver un malentés y sens dubte la Providència m' ha inspirat que obrís aquesta carta pera prevenir la execució de un crim monstruós.—

Reflexiona un instant, y, després, ab má segura escriu:

—Reyna estimada: rebeu ab gran afecte al portador de aquesta carta. Lo casareu després ab nostra filla y feu que las festas del casament sian esplendents. Tal es ma voluntat soberana.—

Posá després aquesta carta dintre la cartera, se guardá l' altra, y, després d' haver posat la cartera sota del coixí, surti de la cambra convensut de que havia fet una obra bona.

L' endemá en Conrat s' aixeca tot aixerit, agraheix al hoste lo que per ell ha fet y se 'n va. Al cap d' alguns días arriba al terme del seu viatje. La reyna llegeix molt emocionada la

carta del seu espós, després se mira somriguent al jove missatjer y, allargantli la má:—Siau benvingut, li diu; las ordres del meu marit m' omplenan de ventura y serán cumplertas molt aviat.

En efecte, lo casament se feu al cap de poch y ab gran alegria.

Algun temps després anunciaren la próxima arribada del rey. La reyna, molt satisfeta, ix ab sa filla y ab son gendre á rebrel un tros lluny. Pero á la presencia d' en Conrat la cara del déspota se contrau, y, girantse vers sa esposa, li diu irat:

—Aquest jove devíau ferlo matar; ¿per qué no cumplireu las mevas ordres?—May de la vida—respongué la reyna—n' he rebudas de semblants. La carta que m' enviáreu deya que devíà casar lo jove missatjer ab la nostra filla.—La teniu encara aquesta carta?—Sí.—Ensenyéumela.—Aquí la teniu.—

Quan lo rey hagué llegit aquella missiva benehida:—Oh, esclamá, qué n' es d' insensat l' home que no vol fer la voluntat de Deu!—

Y al dir aquestas paraulas abrassá á en Conrat y li confiá un càrrec molt important.

Quan lo rey morí en Conrat lo succehí en lo trono.

Trad. de XAVIER MARMIER

LA CANSÓ DE LA MORT

Jo só la Reyna adorada
per lo Pecat engendrada,
per l' Enveja duta al mon;
per ceptre tinch una dalla,
per mantell una mortalla
y amples mos dominis son.

No més mon nom ja esborrona;
sols de fum es ma corona
y no tinch esprit ni cors;
es lo Misteri ma empresa,
mon aliment la tristesa
y mas perlas son los plors.

Ningú 'm veu y per tot passo
y al home de sobte abrasso
quan més se condorm refiat;
só l' ombrá que 'l llamp no esquinsa,
la sotregada qu' esvinsa
lo dols, lo bell, lo estimat.

Prou broda la vida hermosas
randas de llirs y de rosas
com si son brill fos etern;
mes per véurelas llensadas
m' emboyro entre las nevadas
dels primers días d' hivern.

Los corchs que menjan la fusta
de soca antiga y robusta,
lo llop que empayta als remats,
los tirans qu' ardits batallan,
tots per mon compte treballan;
ab son sou serán pagats

L' amor com obra poncellas
y uneix xamosas parellas
en mitx d' afalachs festius!
mes quan dolsa 'ls riu sa vida
cau á mas armas rendida,
que jo desparío 'ls nius.

De tot quant neix só Senyora
y ma set abrusadora
may lo temps sabrá apagar;
tota l' ayga del Diluvi
ni tot lo foch del Vesubi
no la poden assaciar.

Meu es lo mon, son imperi
está baix mon captiveri,
lo qu' ell se guarneix més dols
á mon impuls va fonentse,
y entre l' oblit va perdentse,
que tot ho desfaig en pols.

Bon pare, á ta hermosa filla
de tots los tresors pubilla,
d' ulls de foch y front de glas,

be pots besarla ab tendresa,
que 'l jorn que sia ma presa
may més, may més la veurás!

Qué hi fa que 's veja guarnida
la fossa ab jardins vestida
y adornada ab mausoleus?
L' ambició, 'l goig, la hermosura,
tot dorm en sa sepultura,
pols y ossos son sos arreus.

Era una hermosa donzella
com l' esclat del Abril bella
y per mí son cor fou pres,
y al obrí' ab afany sa llosa
de sa ossera esgarrifosa
fugí espantat son promés.

La joventut, la victoria,
la passió, 'l plaher, la gloria,
ré 's salva de mon bras fort;
com més me fuig més me crida,
que la vida per ser vida
ja es ministre de la Mort.

En mitx d' espessa fumera
dels sigles veig la carrera,
dels prínceps lo brill mesquí,
y en mos brassos s' aclaparan
tots los regnes que passaren
y tots los que han de vení'.

Jo no só 'l llit hont descansa
l' home quan al fí l' alcansa,
ni 'l terme de tot doló';
jo ni sé hont vá quan lo deixo;
de mí tan sols me coneixo
que só 'l dol, la destrucció.

Quan lo Just agonejava
y sa sanch als homes dava,
també jo poguí arrencar
sa part humana aquell dia,
y en sa terrible agonía
fins Ell me va respectar!

Mes ay! la Justicia santa
del Criador dels mons espanta
ma superbia y mon poder,
y un enemich m' atormenta
qu' ab sa alenada valenta
avassalla mon valer.

Es lo briu del que á alta meta
va volant com la sageta
menyspreant mos torments crudels,
l' afany del que ab ferma empresa
dels mars sosmet la grandesa
y regira mons y cels.

Del home la vera essència,
la llum de sa alta existència,
lo fort, lo gran esperit,
penyora de vida eterna,
espurna que al creixe' enlluhera,
ratjada del Infinit.

Sols ell me vens! jo voldría
cobrirlo en melancòlia
y ab dubtes ferlo morir;
mes ell accepta ma guerra
y en mas ombras me soterra
y 's befa de mon sofrir.

Ja no temo al mar qu' udola,
ni al sol qu' en sos flams s' arbola,
ni dels cels l' immens girá;

tot, tot caurá á ma mirada,
fins jo y tot cauré assaciada,
y mon enemich viurá.

¡Oh esperit humá! en lo dia
que 'l temps acabe sa via,
tú trobarás ton ideal;
jo m' esfondraié perduda,
per sempre y sempre vensuda...
y tú serás inmortal!

JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS.

Badall un al jocador o
que no en el escrivíeu
que des campíeu o
que sien al sup almanç

Un amos si neobz' el
món de se en sega obz'
des en l'opj' d'ellos obz'
entz' allom da ay id n' ga

BADALLS

AL MESTRE EN GAY SABER DON MARIANO AGUILÓ

(conta una del mestre d'escrivíeu)

Sinys y vinyas es les o el
ambos l'escrivíeu l'ye
que l'escrivíeu s'escrivíeu
dels d'los que obz' obz'

Assentats vora la llar
marit y muller s' escalfan,
també s' hi trova 'l cosí
de la dona de la casa.

Parlan del gran fret que fa
tot mirant lo foch que 's passa;
lo cosí qu' es aixerit
sempre porta la paraula.

Sempre 'n té alguna per dí,
sempre 'ls hi va donant taba,
marit y muller contents
donan fortas rialladases.

Al últim va fentse tart,
se van consumint las brasas
y ja 's va atansant la son
com á sí de la jornada.

Lo cosinet fa un badall,
 la mestressa ja 'n fa un altre;
 lo marit quan veu aixó
 sembla que fa mala cara.

Ja 's donan la bona nit,
 cadascú se 'n va á sa cambra,
 mes lo marit qu' es gelós
 se 'n hi va ab molta recansa.

Lo badall de sa muller
 li ha semblat senya pactada,
 sobretot quan lo cosí
 li ha contestat ab un altre.

Lo cosí es jove y ardit
 y l' uniforme li cuadra,
 l' uniforme blanch y blau
 dels granaders de la plassa.

Ell comensa á tenir anys,...
 las donas totas son falsas...
 y sent un roséch al cor...
 y ja somnía venjansas.

L' endemá de bon matí
 quan lo dia clarejava
 ne desperta á sa muller
 y amatent aixís li parla.

—Esposa; si vols venir
 irém á fé una fontada
 y esmorzarém bons bossins
 vora de la font dels sálzers.

Aném que va fentse tart,
 anémhi sense tardansa
 que vull béurer á la font
 aigua fresca y regalada.

Lo dia era hermós y bell,
lo camp lluhía sas galas;
marit y muller cansats
s' assentan dessota un arbre.

La esposa alegre y felís
contempla ab pler lo paisatge
y ab veu dolsa y somrisent
diu aixís, guaytant enlayre:

—Los aucellets van saltant,
van saltant de branca en branca
tal com passan los badalls
desde l' una boca á l' altra.

Son marit quan sent aixó
diu ab veu ennuegada:
—Pots donar gracies á Deu,
t' han salvat eixas paraulas.

Ahí 'm vaig posar gelós,
mentres que tú badallavas:
¡los aucellets t' han salvat
saltantne de branca en branca!

J. BLANCH Y ROMANÍ.

EN LA FAROLA

¡Cóm alsa 'l vol enlayre ma ardida fantasía,
aquí, en las nits de lluna, del far á la claror!
fins los petons del ayre brunzir fan l' arpa mía
en eixa costa hermosa, grat paradís d'amor!

Aquí de la bellesa sento l' encís sens' mida
y'l cor ab foll deliri vibrar sento en mon pit;
la llum de las estrellas contemplo avergonyida
del brill incomparable del astre de la nit.

Damunt de las onadas veig un polsim de plata
qu' encantadora estela senyala bellugant;
de las marinas plantas m' atrau la flayre grata,
m' inspira de las ayguas sentir l' himne incessant.

Deu hi vessá en tas calas, joh costa ampurdanesa!
de las remors més dolsas un eternal ressó:
jo crech que aquí va náixer d' amor la ex celsa déesa,
las fadas que 'ns esmenta la antiga tradició.

Per xó fugint del poble las encíseras nenes,
aquí venen á rebrer ton falaguer esclat;
per xó á tas brisas fían de sos cabells las trenas
y gosan quan oviran ta bella inmensitat.

Jo las he vist, ditxosas, mirar embadalidas
tos nevats plechs d' escuma desfentse en los esculls,
mentres que altras bellesas de ditxa indefinida
cercava jo en las ninas de sos hermosos ulls.

Jo las he vist somriurer ab célica aureola,
lo pensament tal volta fixant en lo infinit,
á la claror vermella del llum de la Farola
y á la claror de plata del astre de la nit.

¡Oh crestallinas onas del mar de nostra gloria,
del mar de nostras platjas, del gran Mediterrá!
ton fons es l' urna santa dels fulls de nostra historia;
tú ets lo gegant que vetlla pel poble catalá!

FRANCESCH MARULL.

AUBADA

Clareja l' auba; ton llit ja deixa;
l' auzell ja canta y alsa son vol;
nineta meua, surt á la reixa;
mira qu' es l' hora d' eixir lo sol.

Tenen tes plantes ses flors obertes,
donant als ayres fragants perfums;
y com jo, guarden que te despertes,
per recrearme mirant tos ulls.

De lo celaje les llums vermelles
damunt ta reixa brillar jo veig;
com jo desije, desijen elles
rossar tos llavis ab tendre bes.

Clareja l' auba; ton llit ja deixa;
L' auzell ja canta y alsa son vol;
nineta meua, surt á la reixa,
mira qu' es l' hora d' eixir lo sol.

JASCINTO LABAILA